

SZEMLE

Lentner Csaba

Egy tudományos konferencia margójára Gondolatok az V. Magyar Jövőkutatói Konfe- renciáról

A Magyar Tudományos Akadémia Jövőkutatói Bizottsága 1998. december 11-én és 12-én tartotta meg az V. Tudományos Konferenciáját. A rendezvénynek a Magyar Tudományos Akadémia Roosevelt téri székháza adott otthont. A konferencia előadóinak sorában a hazai tudományos élet kimagasló személyiségei vettek részt. Meghívottként a Magyar Köztársaság szinte valamennyi minisztériuma képviseltette magát. A konferenciát a hazai írott és elektronikus média aktív érdeklődése kísérte. A Magyar Rádió Vasárnapi Újság című műsora a konferencia számos előadóját szólaltatta meg, tudósítást adva a jelentős társadalmi közérdeklődésnek is örvendő tudományág legfrissebb kutatási eredményeiről.

A Krisztus utáni II. évezred utolsó előtti évében ülésező tudományos szimpózium méltán választotta jelmondatául, a konferencia mottójául a „Magyarország az ezredforduló után” címet. A jövő kutatás az a tudományág, amely a múlt gazdasági és társadalmi viszonyait elemezve olyan jövőképeket vázol fel, amelyeket az emberiség a későbbiekben visszaigazol, vagy elvet. A jövő kutatás számára éppen ezért örökös kihívás, hogy az általa prognosztizált jövőképek alaposak legyenek, általuk a politikai és gazdasági döntéshozók minél kisebb kockázati tényezők mellett hozzák meg döntéseiket, ennek révén a társadalom tagjai mindig kiszámíthatóbb, előre prognosztizálhatóbb körülmények között működjenek, éljenek és gazdálkodjanak. Az évezredforduló előtti években a jövő kutatásnak talán a korábbi éveknél is

fontosabb jelentőséget tulajdonít az a kérdés, hogy milyen lesz az életünk, az anyagi boldogulási esélyünk a III. évezredben, annak első évtizedében. A Magyar Tudományos Akadémia Jövőkutatási Bizottsága 1998. év decemberében erre a feladatra vállalkozott.

A tudományos konferencia ülésai 5 szekcióban zajlottak. A megnyitó ülésen mintegy keretjelleggel adva a két napos tanácskozásnak Gidai Erzsébet professzor, a Magyar Tudományos Akadémia Jövőkutatási Bizottságának elnöke és Kovács Géza professzor, a Jövőkutatási Bizottság tiszteletbeli elnöke tartottak előadást.

Kovács Géza professzor a „Jövőkutatás Magyarországon - múltja, jelene, lehetséges jövők” című előadásában felvázolta a magyar jövőkutatás több évtizedes múltját és szólt azokról a jelenlegi kihívásokról, amelyeket a társadalom döntéshozói támasztanak a jövőkutatás tudományos művelőivel szemben. Ugyanakkor beszélt azokról a várakozásokról is, amelyet a társadalom tagjai, a vezetői döntések hatásait megszenvedő, vagy általuk előre jutó, boldogulni szándékozó emberek igényelnek a futurologiával szemben.

Gidai Erzsébet professzor, a bizottság elnöke, nagy ívű és jelentős közérdeklődés övezte előadásában szólt az európai térségbe ágyazott magyar gazdaság lehetséges jövőalternatíváiról és azokról a konkrét fejlődési utakról, amelyek Magyarország előtt, mint alternatíva szerepelhetnek az ezredforduló után is. A hazai tudósok körében markáns különvéleményt megfogalmazó Gidai Erzsébet több évtizedes kutatómunkája alapján jutott olyan véleményalkotás küszöbére, amelyben arra hívja fel a figyelmet, hogy Magyarország csatlakozása a különböző gazdasági és politikai régiókhoz csak úgy kívánatos, amennyiben az országnak abból előnye származik. A neves kutató vallja, hogy a jelen korban aktualizált Európai Unióhoz történő erőltetett csatlakozási szándékok megítéléséhez meghatározó lehet az EU perifériáján elhelyezkedő országok csatlakozás utáni helyzetének kritikus elemzése. A neves professzor szemléletformáló előadásában utalt arra, hogy a fel-

zárkózás nemcsak spontán folyamat, hanem nagymértékben függ a piaci mechanizmusok fejlettségi fokától és az adott társadalom gazdasági infrastruktúrájának minőségétől. Mindezek fényében felhívta a figyelmet arra, hogy a versenyképességet befolyásoló új tényezőkkel a kevésbé fejlett dél-európai és kelet-európai országok nem rendelkeznek. Ennek tükrében megfontolandónak nevezte, hogy amennyiben az európai integrációs folyamatban a továbbiakban is a piaci erőkre alapozott fejlődés marad a meghatározó, - azaz még jobban kiéleződnek a különbségek a szükséges tényezőket birtokló, jól prosperáló régiók és a gazdasági periférián lévő országok között -, úgy akkor az ezredforduló után csatlakozni szándékozó, gyenge gazdasági fejlettségű Magyarországnak ebből csekély kézzelfogható előnye származhat. Gidai Erzsébet ugyanakkor nagy jelentőséget tulajdonított annak, - éppen az iménti gondolatok ellensúlyozására -, hogy a kevésbé fejlett régiók felzárkózási esélyeit az EU regionális és támogatási politikája nagymértékben csökkentheti. Mindezekhez kemény, a nemzeti karaktert markánsan felvállaló magyar gazdasági diplomáciára van szükség.

A tudományos konferencia előadás témaköreinek 5 szekcióba sorolása jól kifejezte a jövő kutatás lehetséges irányainak széles palettáját. Az I. szekció a gazdasági folyamatok alakulásával, a II. szekció Nováky Erzsébet professzor irányításával pedig a jövő kutatást megalapozó módszertani kérdésekkel foglalkozott. Nováky Erzsébet a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Jövő kutatási Tanszékének vezetőjeként beszámolt arról az impozáns fejlődésről is, amely a jövő kutatás elmúlt évekbeli módszertani megújulásához vezetett. A Besenyei Lajos professzor vezette III. szekció munkájában a XXI. városairól és a regionális fejlesztés lehetséges előirányzatairól szóló témakörök mellett jól megfértek a Tóth László professzor által előadott élelmiszertermelésre vonatkozó jövő évezredbeli tudományos elképzelések Besenyei Lajos szekció elnök - aki egyúttal a Miskolci Egyetem közelmúltban megválasztott rektora - a környezet és a régiók ezredforduló utáni lehetséges módozatait taglaló előadásokat, a vita vezetés mellett érdekes gondolatokkal szötte át. A IV. szekció a tudomány és a techni-

ka ezredforduló utáni állapotát elemezte. A szekció munkájában a fenntarthatóság ezredforduló utáni dilemmái és a környezetgazdálkodás gazdasági folyamatokkal való összefüggései élénk vitát váltottak ki a csoport munkájában részt vevő kutatóktól. Az V. szekcióban Tóth Attiláné levezető elnök irányításával a szociális, az oktatási és társadalmi kérdések kerültek terítékre. Serfőző Gusztáv a Művelődési és Közoktatási Minisztérium tisztségviselőjeként és jeles kutatóként, a felsőoktatás és a tudomány helyzetének előrelátható változásainak prognosztizálására vállalkozott. Előadásában külön hangsúlyt helyezett az Európai Unió csatlakozás és a magyar felsőoktatás lehetséges összhangjának elemzésére.

A tudományos konferencia munkáját egy jól behatárolt logikai modell tartotta megfelelő keretek között. A módszertani kérdések, a környezet és a régiók ezredforduló utáni állapotával foglalkozó workshopok, továbbá a tudomány és a technika, illetve a szociális és oktatási kérdések ezredforduló utáni helyzetével foglalkozó tudományos csoportok a munkájukban, téma megközelítéseikben alapvetően építettek a plenáris ülésen elhangzott előadásokra, az ott közölt tudományos tézisekre, továbbá az átfogó gazdasági folyamatok elemzésével foglalkozó I. szekció munkájára. Végül is az 5 szekció munkájában tartalmi oldalról is, egy szerves egymásra épülés érvényesült, függetlenül attól, hogy különböző helyeken zajlottak az előadások. A tudományos csoportokban résztvevők a gazdasági szekció által behatárolt közgazdasági mozgástér mezsgyéjén kezelték az oktatás, a környezet, vagy akár tudomány ezredforduló utáni lehetőségeit, azon sajátos, a konferencián egyébként nyíltan meg nem fogalmazott okból kifolyólag, hogy a pénz és tőkeviszonyok határozzák meg alapvetően a társadalmi felépítmény elemeit, az oktatást, a kultúrát és a társadalmi kérdéseket az ezredforduló tájékán is, amely sajátos következményként a mozgástérüket behatárolja.

A gazdasági helyzetkép függvényeként tartott előadást Fecske Mihály professzor a magyar egészségügy jövőjéről, arról a mostoha helyzetről, amelyben a magyar egészségügy vergődik. Tudományos érté-

kelésében kitért arra, hogy a kórházak és az egészségügy helyzete a tökeszegény Magyarországon mára már elsősorban nem orvosi kérdés, majd kijelentette, hogy a magyar egészségügy reformjára, ha csak töredékeiben annyi pénzt költött volna az államháztartás, mint a bakkonzolidációra, akkor a hazai kórházak nagyságrendekkel jobb pénzügyi pozícióban és ellátási szinten lehetnének. Az ugyancsak az I. szekció munkájában részt vevő Lentner Csaba kifejtette, hogy a nemzetgazdasági pénzügyek területén mára már egy sajátos kétpólusú rendszer alakult ki. Létezik egy kormányzati pénzügypolitika és létezik egy jegybanki monetáris kurzus. A két pénzügyi vonulat egybeesése elemi követelmény lenne, azonban ha ez nem így történik, akkor a kormány rendelkezésére álló, átfogó nemzetgazdasági pozíciókat javító eszközök korlátozottak. A kutató ugyanakkor felhívta a figyelmet, hogy számos jel mutat arra, miszerint az állami pénzügyek restriktív szemléletű kezelésének társadalmi korlátjai egyre erősödnek. Az államháztartás pénzügyi egyensúlyának biztosítására irányuló kormányzati és jegybanki lépések olyan szociális feszültségeket váltanak ki a lakosság körében, amelyek a monetáris restriktió alkonyát is jelenthetik. Ugyanakkor az Európai Unió pénzügyi reformja a magyar államháztartás pénzügyi rendszerét, legfőképpen a magyar állampapír piacot is új szemléletváltásra kényszeríthetik. A meglévő pénzügy politikai kurzus elleni fokozódó társadalmi elégedetlenség és a Monetáris Unió kihívásai olyan kettős átkarolást jelentenek a meglévő magyar államháztartási pénzügyi rendszer irányába, amelyek a hathatós változtatások igényét egyre erősebben vetik fel.

A két napos tudományos ülés keretében természetesen számos további értékes, újszerű, tudományos megalapozottságú gondolat fogalmazódott meg, amelyekről terjedelmi korlátok miatt most nem számolhatunk be. Éppen ezért nem lesz talán hiábavaló a konferencia kötet elolvasása, amely Tóth Attiláné szerkesztésében és az Arisztotelész Studium BT kiadásában jelenik meg.

Ára: 800.– Ft